

Netwerken voor onthaal- en gastouders

TEKST
BART DECLERCQ
FOTO'S
CAROLINE BOUDRY
EN BART DECLERCQ

Onthaal- of gastouders organiseren kinderopvang in hun eigen huis. Ze hebben contact met een dienst voor onthaalouders of een gastouderbureau, maar meestal zijn ze overdag alleen aan het werk. Hoe wissel je dan ervaringen uit met collega's? Hoe blijf je bij in je vak? Bart Declercq, onderzoeker bij CEGO – het Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs in Leuven, omschrijft hoe een professioneel netwerk je daarbij kan helpen.

Diensten voor onthaalouders in Vlaanderen krijgen al jaren de vraag van hun onthaalouders hoe zij het beste met collega's tips en ervaringen uit de dagelijkse praktijk kunnen uitwisselen. Hiervoor organiseren die diensten praat- of thema-avonden, waarop ook aandacht is voor onderlinge contacten. Maar deze avonden zijn niet voor iedereen vanzelfsprekend en voorzien ook niet altijd in de behoeften van de gast- of onthaalouders. Toch kun je veel leren door ervaringen te delen. Onthaalouders samenbrengen en hun verhaal laten uitwisselen over de dagelijkse praktijk is een krachtige vorm van professionalisering. Eenvoudige vragen zoals 'Hoe pak ik dat aan?', 'Hoe doe jij dat eigenlijk?' en 'Waarom doe jij dat zo?' zijn

→

heel leerzaam en bieden een schat aan informatie. Bart Declercq: 'In het ESF-project *Onthaalouders Sterker Maken* kiezen we daarom voor "lerende netwerken": een vorm van leren rond een vast thema, van en met collega's. Concreet: een kleine en vaste groep onthaalouders – ongeveer zeven tot twaalf deelnemers – komt meerdere bijeenkomsten (circa vijf keer) samen om ervaringen over een bepaald thema met elkaar te delen. Zo ontwikkelen zij nieuwe inzichten of werkwijzen. Belangrijk is dat onthaalouders zelf het thema bepalen. Wat willen ze samen bespreken? Als het thema aansluit bij de dagelijkse praktijk van onthaalouders, halen ze er het meeste uit. Thema's die vaak aan bod komen zijn: samenwerking en communicatie met ouders, de zoektocht naar plezier in het werk, het gebruik van een kindvolgsysteem of het bekijken van de opvangsituaties via pedagogische principes.' Onthaalouder Erika beaamt dat: 'Ik werk al tien jaar als onthaalouder en heb al heel wat cursussen gekregen. Na verschillende keren ken ik de theorie wel. Maar in de praktijk is die theorie niet altijd voldoende. Doordat iedereen in ons groepje regelmatig aan bod komt, kan elke onthaalouder zijn problemen en bedenkingen voorleggen. Zo komen ook specifiekere problemen aan bod. Als we onze ervaringen delen, kunnen we meestal ook oplossingen voorstellen. Bovendien merk je vaak dat je niet de enige bent met een probleem. In zo'n netwerk krijg je op dat vlak veel steun van elkaar.'

Leren in interactie

En zo werkt het inderdaad. Leren gebeurt in interactie met anderen. Door samen met collega's te kijken naar hun eigen pedagogische praktijk, krijgen deelnemers nieuwe inzichten over hun handelen en de onderliggende waarden. Coach Laura omschrijft hoe zij dat heeft zien gebeuren: 'Tijdens de vierde bijeenkomst vertelt een onthaalouder over haar angst wanneer ze de kinderen te slapen legt. Hierdoor houdt ze onbewust de kinderen wakker. Door die angst uit te spreken, staat ze hier voor het eerst bewust bij stil en kan ze dit ook aanpakken.' In een lerend netwerk moedigen onthaalouders elkaar aan om dingen uit te proberen. Coach Wesley: 'Tijdens een bijeenkomst kwam het eetmoment aan bod. Er was een deelneemster die nooit samen met de kinderen een boterham of soepje at. De anderen moedigden haar aan om dat toch te proberen en de onthaalouder raakte overtuigd. Een suggestie van mij, als coach, komt anders over. Onthaalouders kunnen beter onderling tips en praktijkvoorbeelden geven. '

Ook onthaalouders vinden dit een zinvolle manier van leren. Onthaalouder Enes: 'De sfeer is super. Heel fijn vind ik dat we zelf de onderwerpen kun-

nen bepalen. De hele groep werkt mee, iedereen is ge.nteresseerd. Op cursussen is dat niet altijd zo, onze eigen praktijk bespreken is soms concreter dan de theorie.' Ook ervaren onthaalouders kunnen er veel uithalen. In een lerend netwerk komen immers zoveel verschillende ervaringen aan bod, dat ook zij bij hun eigen werking stilstaan. 'Als een andere aanpak van een collega zo goed lukt, waarom zou ik dan niet bijsturen?'

Ondersteuning door ontmoeting

Onthaalouders voelen zich ondersteund dankzij het netwerken. Onthaalouder Lies: 'Ik heb meegedaan met een lerend netwerk om andere mensen te leren kennen en om te horen hoe collega's werken. Zo heb ik niet het gevoel dat ik alleen ben. Ik mis thuis soms de steun of het verhaal van een collega.' Ook al zijn deelnemers het niet altijd met elkaar eens, door het delen van verhalen en anekdotes ontstaat er meer wederzijds begrip. Coach Nadine : 'Ik begeleidde een lerend netwerk waaraan ook vijf vrouwen met hoofddoek deelnamen. Aanvankelijk was er een sterke benadering van "wij" versus "zij". Zo vroeg iemand de eerste bijeenkomst: "Ik wil weleens weten hoe jullie daarover denken". Alsof die vijf vrouwen er allemaal hetzelfde over denken. Gaandeweg is dat veranderd. Het gedeelde komt meer aan bod dan de verschillen.'

De organisatie

Als organisator bepaal je vooraf wie je uitnodigt. Nodig je alle onthaalouders uit? Kies je bewust voor een mix van startende en ervaren onthaalouders? Bepaal vooraf wat je wil bereiken, dan weet je beter of je al dan niet selectief gaat uitnodigen. Onthaalouders bepalen vrijwillig om wel of niet deel te nemen. Dit betekent niet dat deelname vrijblijvend is: als deelnemers ingestapt zijn, vraagt dat om een open houding en inbreng van eigen ervaringen. Juist omdat deelnemers meerdere bijeenkomsten ervaringen uitwisselen en leren over een zelfgekozen gezamenlijk thema, krijg je diepgang in de uitwisseling.

→

De rol van de coach

De bijeenkomsten worden geleid door een coach, bijvoorbeeld de verantwoordelijke van een dienst voor onthaalouders of de bemiddelingsmedewerker van het gastouderbureau. De onderlinge band wordt er ook steviger door. Onthaalouders hebben meer vertrouwen en vinden sneller de weg naar hun begeleiders. Omgekeerd kan de coach de praktijk van een onthaal- of gastouder beter leren kennen. Op huisbezoeken lukt dat niet altijd omdat tijdens de opvanguren natuurlijk ook kinderen aanwezig zijn.

In individuele begeleidingsmomenten kunnen onthaal- of gastouder en de coach samen teruggrijpen naar inzichten die zijn voortgekomen uit de netwerkbijeenkomsten. Leerervaringen kunnen ook opgenomen worden in speciale instrumenten zoals een *Persoonlijk OntwikkelingsPortfolio* (POP) of de *Werkmap Draagkracht*. Zo kunnen al deze methoden elkaar versterken. Belangrijk blijft wel dat de dienstverantwoordelijke, de bemiddelingsmedewerker en de coach in het lerend netwerk

altijd de veiligheid van de deelnemers verzekert. Zonder veiligheid krijg je in een lerend netwerk van de deelnemers geen echtheid. De coach besteedt tijdens de bijeenkomsten aandacht aan: ruimte en aanmoediging bij het uitproberen, aansluiting bij persoonlijke interesses, veiligheid om zich kwetsbaar op te kunnen stellen, een hoge betrokkenheid op het thema en warme ondersteuning van collega's. Als het lerend netwerk daaraan voldoet, is het effect voor onthaalouders op alle vlakken ondersteunend.

MEER INFO?

Surf naar www.gezinsopvang.vbjk.be.
Je kunt er de 'Toolbox lerende netwerken' downloaden en videogetuigenissen bekijken.
Je vindt er ook meer info over het (gratis) vormingsaanbod voor onthaalouders en coaches van onthaalouders. Voor coaches was er over lerende netwerken een introductiedag enerzijds en een tweedaagse training anderzijds.